

Helsinki, 30. lokakuuta 2014

EHDOTUS KIRJÄÄNESTYKSEN TOTEUTTAMISESTA EDUSKUNNAN ULKOASIAINVALIOKUNNALLE

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa torstaina 2. lokakuuta 2014 ilmaisi valiokunta Suomi-Seura r.y.:lle (alla Suomi-Seura) ja ulkosuomalaisparlamentille (USP) toiveensa siitä, että sille toimitettaisiin **ehdotus siitä miten kirjeäänestysmalli ulkosuomalaisille kansallisissa vaaleissa voitaisiin toteuttaa Suomessa**. Pyyntö esitettiin kuulemistilaisuudessa jossa Suomi-Seura ja USP antoivat lausuntonsa konsulipalvelulain muutoksesta (HE 102/2014).¹

Tämä ehdotus kirjeäänestyksen toteuttamisesta sisältää Suomi-Seuran ja USP:n oman yhteisen kannan joka on 15 vuoden ajan ollut parantaa ulkosuomalaisten äänestysolosuhteita eli sallia kirjeäänestys. Toiseksi, ehdotus **referoi sitä miten kirjeäänestys on hoidettu Suomeen verrattavassa** maassa Ruotsissa. **Suomi-Seura ja Ulkosuomalaisparlamentti ehdottavat kirjeäänestyksen pikaista toteuttamista, mikä edellyttää vaalilain (714/1998) muutosta ja varojen myöntämistä tähän tarkoitukseen.**

Kannanilmaus kirjeäänestyksen puolesta

Pääviestimme Suomen ulkomailla oleskelevien äänioikeutettujen kirjeäänestyksen puolesta suomalaisissa vaaleissa on tämä: **ehdotukselle yksimielisen tuen nyt löydyttyä on järjestämisen esteenä enää vain budjetissa osoitettavien voimavarojen puute**. Oikeusministeriöstä saamamme viimeisimmän arvion mukaan noin 350 000 € riittää järjestelmän perustamiseen ja ensimmäisten kirjeäänestysvaalien järjestelyihin jolloin seuraaviin vaaleihin jää vähemmän kustannuksia.² Eri asiantuntijoiden epävirallisten arvioiden mukaan kustannukset maksaisivat itsensä takaisin.

Keskustelu ja rahoitusaloite tulisi siirtää eduskuntaan, koska hanke ei alla kuvatun mukaisesti ole viime vuosina edennyt hallituksen esitykseksi oikeusministeriön jatkuvasta työstä sekä laajasta ministeriöiden ja puolueiden tuesta huolimatta. Esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan mietintö tai lausuma voisi edistää kirjeäänestyksen selkeää ja konkreettista kirjaamista hallitusohjelmaan. Tavoitteena olisi edelleen jo tehtyjen oikeusministeriön taustaselvitysten mukaisesti lakiesitys kirjeäänestyksen sallimisesta ulkosuomalaisille Ruotsin mallin mukaisesti. Aloite ja rahat tulisivat

¹ *Ulkosuomalaisparlamentin ja Suomi-Seura ry:n lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Aihe: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konsulipalvelulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 102/2014), 2.10.2014.*

Lopullinen ulkoasiainvaliokunnan mietintö 21.10.2014: UaVM 12/2014.

² Katso alla: Taloudelliset perusteet.

eduskunnalta. Yksiselitteisesti hallitusohjelmaan kirjattuna kirjeäänestys nähtäisiin positiivisena mahdollisuutena vahvistaa suomalaista demokratiaa kansainvälisessä maailmassa.

Edustuksellinen demokratia perustuu äänioikeudelle, joka on avainasemassa kun halutaan tukea kansanvaltaa. Äänioikeuden mahdollisimman laajaa käytännön toteutusta tukevat toimet ovat puoluerajat ylittävää politiikka-johdonmukaisuutta. Äänestäminen on kenties keskeisin muodollinen tapa säilyttää ulkosuomalaisten yhteys Suomeen. Laajemmalti ottaen on kyse ulkosuomalaisten ja heidän suomalaisen yhteiskuntaan osallistumisensa näkemisestä resurssina Suomelle.

Ulkosuomalaiset ovat ulkomailla asuvia, ja siellä pitkään oleskelevia. Heidän äänestysmahdollisuuksiaan tulee parantaa niin, ettei äänestämisen helppous ole ulkomaisesta asuin- taikka pysyväisemmästä olinpaikasta kiinni. Tämä on sinällään arvokas tavoite, koska ulkosuomalaisia on noin 1,4 miljoonaa ja heistä 300 000 on Suomen kansalaisia, joista 230.000:lla on äänioikeus Suomessa. Väestörekisterikeskuksen äänioikeusrekisterissä on heidät merkitty äänioikeutetuksi siihen kuntaan joka viimeksi oli kotikunta Suomessa – tai joka viimeksi oli äidin, isän tai puolison väestökirjanpitokunta Suomessa. Keskeisiä ulkosuomalaisalueita ovat Yhdysvallat, Ruotsi, Kanada, Saksa, Australia ja Iso-Britannia. Suomalaiseläkeläisten muutto ulkomaille joko vakituisesti tai sesonkiluonteisesti on lisääntynyt tasaisesti 1990-luvulta alkaen. Pelkästään Espanjassa on talvikautena jo noin 30.000 suomalaista. Lyhytaikaisempi ulkosuomalaisuus opiskelun ja työn perässä kasvaa yhä enemmän aiemman siirtolaisuuden sijaan.

Miksi kirjeäänestys?

Kirjeäänestyksen salliminen helpottaisi äänestämistä ja nostaisi ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta. Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus on alhainen.³ Se on niin alhainen, että OM:n mukaan on jo pitkään suosittu vain kotimaan lukua, koska ulkosuomalaisten huomioiminen vääristää äänestysprosenttia kohtuuttoman paljon.⁴ Ennakoäänestyspaikkoja on maailmalla pari sataa. Määrä vaihtelee vaaleittain. Viimeisimmissä vaaleissa vain **noin 8-12%**

³ Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus on 1970-luvun loppupuolelta lähtien 90-luvun loppuun jäänyt eduskuntavaaleissa 5.3 – 8.6 %:iin. Eduskuntavaaleissa 2003 se nousi 8.8 %:iin.³ Europarlamenttivaaleissa 1996 ja 1999 ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus jopa puolittui näistä luvuista aktiivisimmilla äänestysalueilla Uudellamaalla ja Helsingissä, tippuen muualla reilummin eli jopa neljäsosaan eduskuntavaalien luvuista: v. 1999 vaaleissa se oli 2.7 %, nousten prosenttiyksikön v. 2004 vaaleissa 3.7%:iin. Euroopan parlamentin vaaleista 2000-luvulla (2004, 2009, 2014) ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuustietoja on saatavilla Tilastokeskuksen sivuilta, tosin ei vielä 2006 ja 2011 Presidentin vaalien osalta. OM:n vaalit.fi –sivusto poistaa ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset äänioikeutettujen ja äänestäneiden määristä.

⁴ Oikeusministeriö/vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, 26.5.2014 YLE Uutisille/Jussi Hanhivaara: 'Mikä olikaan eurovaalien todellinen äänestysprosentti?'

(http://yle.fi/uutiset/mika_olikaan_eurovaalien_todellinen_aanestysprosentti/7263418). Kts. myös Rauno Lintunen 26.5.2014: 'Suomen äänestysprosentti oli EU:n parlamentin vaaleissa 39,2'. Uusi Suomi, Puheenvuoro (<http://raunolintunen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/169077-suomen-aanestysprosentti-oli-eun-parlamentin-vaaleissa-392>).

ulkosuomalaisista on äänestänyt. Suhteellisesta vaalitavasta johtuen ulkosuomalaisten äänestäminen voisi muuttaa puolueiden voimasuhteita melkoisesti. Puolueilta on jäänyt poliittisen keskustelun ulkopuolelle se resurssi joka ulkosuomalaiset ovat. Tämä johtuu ulkosuomalaisten matalasta äänestysaktiivisuudesta.

Yksi ulkosuomalaisten äänestämättä jättämispäätöksen syy voi olla pitkä, jopa toistatuhatta kilometriä pitkä matka äänestyspaikalle. Kalliit matkat edellyttävät usein myös poissaoloja työpaikalta tai yöpymisiä hotellissa. Äänestysviikkoauden kannalta yksi ongelma on vieraantuneisuus ja peräti piittaamattomuus. Pysyvien yhteyksien ylläpito Suomeen on ainoa tapa ehkäistä ulkosuomalaisten vieraantumista.

Ruotsissa tilanne oli ennen vastaava: vain pieni prosentti ulkoruotsalaisista äänesti. Kun Ruotsissa hyväksyttiin kirjeäänestys vuonna 2006, nousi ulkoruotsalaisten äänestysprosentti. Se on noussut jatkuvasti. Syyskuun **2014 vaaleissa ulkoruotsalaisten äänestysprosentti oli jo yli 41 %**.⁵

Kirjeäänestys olisi myös helppo toteuttaa. Se on luotettava ja selkeä. Kirjeäänestys ei vaaranna vaalisalaisuutta ja vaalivapaus voidaan turvata, kun äänestäminen ei tapahdu valvotuissa oloissa – syyt joita aiemmin pidettiin suurimpana ongelmana. (Vakavampia ongelmia ovat ulkosuomalaisten omien väestökisteritietojen päivittämättä jättäminen, ja osallistumattomuus). Kirjeäänestys on lakiteknisesti helppo toteuttaa. Se ei vaadi suuria investointeja laitteistoihin tai ohjelmistoihin. Kirjeäänestykselle on jo olemassaoleva malli, eikä kaipaakaan vuosien pohdintaa ja selvittelyä, toisin kuin sähköinen tai internet-äänestys.

Kirjeäänestys on maailmalla jo verraten yleinen. Kirjeäänestys (engl. *postal voting, external voting*) on jossain muodossa käytössä ympäri maailmaa jopa 47:ssä maassa.⁶ Euroopan Unionin jäsenmaista ainoastaan Tanska ja Ranska eivät hyväksy kirjeäänestystä. USA, Kanada, Australia ja Uusi Seelanti ovat jo mahdollistaneet kirjeäänestyksen ulkokansalaisilleen. Esimerkiksi Saksan ja USA:n ulkokansalaiset eivät voi äänestää lainkaan suurlähetystöissä, vaan kirjeitse. Ruotsi antoi kansalaisilleen oikeuden äänestää kirjeitse ulkomailta vuonna 2006.

Hyvät taloudelliset perusteet

Taloudellisin perustein katsottaessa maksaisi kirjeäänestysoikeus kustannuksensa erittäin todennäköisesti takaisin.

⁵ Valmyndigheten, Ruotsi, puhelinkeskustelu YTM, FM Johanna Peltoniemen kanssa 16.10.2014; laskettu saadun ulkoruotsalaisten lukumäärän ja annettujen äänien lukumäärien erotuksena, ottamatta huomioon vähäisiä ennakoäänestysääniä (muut ruotsalaiset äänestäjät: <http://www.val.se/val/val2014/slutresultat/R/riike/index.html>).

⁶ USP:n puhemies ja Suomi-Seuran puheenjohtaja Pertti Paasio ja USP:n parlamenttisihteeri Irene Gröhn uudelle oikeusministeri Tuija Braxille 8.6.2007.

Suomi-Seuran ja USP:n 3.10.2014 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kuulemisessa käsitellyn konsulipalvelulain uudistusta koskevan lausunnon mukaan⁷ korostuu äänestämisen vaikeutuminen entisestään ulkoministeriön edustautumisverkostoa karsittaessa. **”Kirjeäänestyksellä voitaisiin säästää edustustojen kuluja ja karsia äänestyspaikkoja edelleen.”** Ulkoministeriön edustautumisverkoston (diplomaattiset ja konsuliedustustot) on tulevaisuudessakin taattava että ulkosuomalaisten ja Suomesta matkanneiden kansalaisten sellaiset palvelut toteutuvat jotka vaativat läsnäoloa, asiantuntemusta ja asiain laadukasta hoitoa. Kirjeäänestys on esimerkki lähitulevaisuuden hankkeista joiden positiivisiin vaikutuksiin kannattaa tässä yhteydessä kiinnittää huomiota.

Vuonna **2013 Oikeusministeriö lähestyi hallituksen budjettikehysneuvotteluja pyynnöllä budjetoida erikseen 700 000 € kahdelle vuodelle** kirjeäänestyshankkeen toteuttamiseksi. Valtionvarainministeriöstä ilmoitettiin, että tällaisia varoja ei tulla lisäämään budjettiin. Mahdolliset rahat on otettava ministeriön jo olemassa olevista varoista, jos hanketta halutaan toteuttaa.⁸

Tammikuussa 2014 oli Oikeusministeriö vaalijohtaja Arto Jääskeläisen ”mukaan laskenut kirjeäänestyksen maksavan noin **350 000 €**. **Iso osa tästä summasta menee järjestelmän perustamiseen ja ensimmäisten kirjeäänestysvaalien järjestelyihin. Seuraaviin vaaleihin jää vähemmän kustannuksia.”**⁹ Todettiin myös, että maaliskuussa 2014 ministeriöiden budjettikehyskeskusteluissa pitäisi saada lupaus kirjeäänestyksen rahoituksesta, jotta se voitaisiin toteuttaa tulevan vuoden aikana. Rahoja ei ollut luvassa, joten hallituksen esitys asiasta ei voinut edetä eikä kirjeäänestysesitys näytä ehtivän tämän eduskunnan käsittelyyn.

Voisiko eduskunta estää tämän tuomalla lopulliseen budjettikeskusteluun talousarvioaloitteen kahden vuoden rahoituksesta oikeusministeriölle noin 350 000 € kirjeäänestyksen toteuttamiseen ulkosuomalaisille, sisältäen lainvalmistelutyöt?

Eduskuntavaalien (huhtikuu 2015) jälkeen vaalit käydään 2016 (kunnallisvaalit) ja 2018 (presidentinvaalit).

Ruotsin malli

⁷ Suomi-Seura ry:n ja ulkosuomalaisparlamentin lausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle 2.10.2014, koskien hallituksen esitystä laiksi 102/2014 konsulipalvelulain muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

⁸ Ulkosuomalaisparlamentti/TN: *Tapaamismuistio 16.4.2013*. Osallistujat: Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, erityisavustaja Malin Brännkärr, johtaja Johanna Suurpää, Arto Jääskeläinen, Jussi Aaltonen, Suomi-Seuran johtokunnan jäsen Outi Ojala, toiminnanjohtaja Paula Selenius ja tiedotuspäällikkö Leena Isbom, USP:n puhemieshistoria, parlamenttisihteeri Tina Nordqvist.

⁹ Ulkosuomalaisparlamentti/TN: *Tapaamismuistio 16.1.2014*. Osallistujat: Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, Demokratia- kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön johtaja Kirsi Pimiä, vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, USP:n puhemies Jarmo Virravirta, Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Paula Selenius, parlamenttisihteeri Tina Nordqvist.

USP:n kanta on että Ruotsin malli on Suomelle vertailukelpoinen. ”Ruotsin mallin mukainen kirjeäänestys tarkoittaa sitä, että äänioikeutettu ulkosuomalainen voi valita, äänestääkö hän nykyiseen tapaan edustustossa vai kirjeitse. Jos hän haluaa äänestää kirjeitse, hän tilaa itse äänestysasiakirjat joko edustustosta tai Suomesta omalta väestökirjanpitokunnaltaan. Saatuaan äänestysasiakirjat kotiinsa postitse, äänestäjä täyttää äänestyslipun ja muut asiakirjat ja ottaa niihin kahden todistajan allekirjoitukset. Sitten hän toimittaa lähetyksen postitse Suomeen oman väestökirjanpitokuntansa keskusvaalilautakunnalle.”¹⁰

Ruotsin mallissa¹¹ äänestyslipun sulkemista seuraa kaksi täysi-ikäistä todistajaa joiden osoitetiedot vaaditaan. Joissakin malleissa todistajia ei käytetä. Todistajien painostusmahdollisuus voidaan minimoida vaatimalla, että todistajat eivät saa olla Suomen vaaleissa itse äänioikeutettuja tai kansalaisia. Yksittäisten äänestäjien painostaminen on aina mahdollista, myös nykytilanteessa Suomessa vaikei samaan äänestyskoppiin pääsekään vaikuttamaan. Suuremman äänestäjäjoukon painostamiseen ulkomailla tarvittaisiin todella suurta painostusta ja panostusta sillä ulkosuomalaiset asuvat hajallaan ja äänestävät vanhan kotikuntansa vaalipiirin mukaan.

Ongelma ei ole niinkään vaalisalaisuus, vaan äänestysaktiivisuus ja vieraantuneisuus. Kysymys on siitä, voidaanko ulkosuomalaisten osalta sallia menettely jossa äänestys tapahtuu ilman vaaliviranomaisen läsnäoloa. Ulkomailla asuvat ruotsalaiset ovat voineet pian vuosikymmenen ajan täyttää äänestyslipun kotonaan ja lähettää sen postissa ongelmitta.

Toki voitaisiin ajatella, että suljettu äänestyslipuke todistajatietoineen lähetettäisiin konsulaattiin toimitettavaksi vaaliviranomaisille kuriiripostina. Nykymallissahan vaalikuoret postitetaan Suomeen ulkoministeriöön, joka jakaa kuoret väestökirjanpitokuntiin avattavaksi vaalipäivänä ja laskettavaksi kuntien keskusvaalilautakunnissa. Kirjeäänestysmallin etuna on se, että siinä missä äänestyslipuke, vaalikuori ja päällyskuori ovat jo olemassa olevia vaalikuluja, lisää kirjeäänestys niihin vain palautuskuoren ja äänestysalueen ehdokaslistan painastushinnan, kun taas säästettäviin menoeriin lukeutuvat äänestyspaikan kaikki muut kulut (vuokra, palkat, henkilötyötunnit, yms.).

Eräs kirjeäänestyksen kyseenalaistamiseksi sisäasiainministeriön aiemmin esiin tuoma huomio koskee henkilörekisteriä. Ulkosuomalaisparlamentti korostaa, että Ruotsin mallissa tätä ongelmaa ei ole, koska kansalaisten täytyy itse rekisteröityä äänestämään, minkä jälkeen keskusvaalilautakunta lähettää ohjeet äänestyspaikoista yms. Ulkosuomalaisten puolelta tämä on

¹⁰ KM 2005:1, lainattu OM/Jääskeläinen (2007:12).

¹¹ Ruotsin malli: kts. Valmyndigheten: Rösträtt för utlandssvenskar:
http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/rostratt/utlandssvenskar/

vastuuta omien yhteystietojen päivittämisestä, mistä on puolin ja toisin muutoinkin hyötyä. Erinäisiin kirjeäänestyksen kyseenalaistamiseen liittyviin syihin ovat kuuluneet vaalisalaisuusasiat ja myös jotkin aikataululliset ja käytännön syyt. Esimerkiksi että vaalilain aikataulu on tiukka tai että postilähetys on epäluotettava tms.

Se miten merkittävä vaikutus kirjeäänestyksellä olisi Ruotsissa asuvien suomalaisten keskuudessa äänestysaktiivisuuteen, on kysymysmerkki, koska Ruotsissa on nytkin noin 40 äänestyspaikkaa. Siitä olisi varmasti kuitenkin hyötyä muualla maailmassa mm. USA:ssa, Australiassa ja Kanadassa asuvien ulkosuomalaisten äänestämässä.¹² On siltikin selvää, että äänestysaktiivisuus lisääntyisi myös Ruotsissa, koska 40 äänestyspaikan sijasta kirjeäänestyksessä olisi 200 000 äänestyspaikkaa (omaa kotia).

Ulkosuomalaisparlamentin ehdotus on oikeusministeriön tähänastisen työn lähtökohta. Lyhyt kuvaus siitä, millainen voisi olla käytännössä ulkosuomalaisille tarkoitettu kirjeäänestys, esitetään oikeusministeriön muistiossa/vaalijohtaja Arto Jääskeläinen 28.2.2008: *Kirjeäänestys ulkosuomalaisille*.

Kirjeäänestyksen kannatuksen kasvu

Ulkoministeriö ilmaisi tukensa kirjeäänestyksen kannattamisen puolesta ulkomailla lausunnossaan Kansanvalta 2007–toimikunnalle 15.12.2005.¹³

Vuonna 2007 otti **Kansanvalta 2007–toimikunta** mietinnössään kantaa siihen, että selvitettäisiin miten ulkosuomalaisten "... äänestämismahdollisuuksia voitaisiin jatkossa parantaa, joko nykyisen lainsäädännön puitteissa tai muulla tavalla, esimerkiksi Ruotsin mallin mukaisella kirjeäänestyksellä".¹⁴

Kansanvalta 2007–toimikunnan raportin, ulkoministeriön ja oikeusministeriön kannatus kirjeäänestykselle oli periaatteellisesti vahva. Vuonna 2008 oikeusministeriö teki harjoitelman, jossa ehdotettiin Ruotsin mallin mukaisen kirjeäänestyksen sallimista Suomessa.

Niinpä marraskuussa 2009 **oikeusministeriö** tähtäsi kirjeäänestyksen sallivan lakimuutoksen osalta vuoteen 2011.¹⁵

Vuoden 2008 harjoitelman pohjalta lähetettiin alkuvuodesta 2010 lausuntopyyntö keskeisille tahoille. Laajaan lausuntokierrokseen kuuluivat mm. puolueet, vaalilautakunnat, oikeusasiamies

¹² Arto Jääskeläinen Tina Nordqvistille 3.2.2012.

¹³ Ulkoasiainministeriö 15.12.2005: *Ulkoasiainministeriö kannattaa kirjeäänestystä ulkomailla*. Tiedote 389/2005 (<http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=148380>) ja <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=65534&culture=fi-FI>

¹⁴ KM 2005:1, lainattu OM/Jääskeläinen (2007:12).

¹⁵ http://yle.fi/uutiset/ulkosuomalaisille_suunnitellaan_kirjeaanestysta/5920871

jne. Vastustusta ei kirjallisissa lausunnoissa ollut joskin epäilyjä esitettiin etenkin vaalisalaisuudesta (Keskusta, Vasemmistoliitto, Helsingin vaalilautakunta, Lauri Tarasti). USP:lle kerrottiin, että kannatus ei ollut riittävä jotta lakia olisi lähdetty valmistelemaan.

Vuonna 2010 oikeusministeriön vaalijohtaja Arto Jääskeläinen kaavaili lakimuutoksen olevan valmis jo vuonna 2011.¹⁶

Eduskuntavaaleissa 2011 ulkosuomalaiset äänestivät vilkkaasti. Äänioikeutettuja oli 227 844, joista Ruotsissa asuvia 104 252. Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus nousi 10,6 %:iin. Ruotsissa asuvista ennakkoon äänesti vaalien molemmilla kierroksilla noin 12,5 % äänioikeutetuista. Suomessa asuvien äänestysprosentti oli 70,5 % (äänioikeutettuja oli 4 159 857). Ulkoministeriön mukaan ulkomaanedustustoissa äänestäneiden määrä kasvoi viime eduskuntavaaleista runsaalla neljänneksellä yli 35 000:een. Eniten ääniä annettiin Ruotsissa, toiseksi eniten Espanjassa, kolmanneksi eniten Saksassa. Tyypillisesti korkean äänestysaktiivisuuden Presidentinvaaleissa Suomessa asuvien äänestysprosentti oli (v. 2012) 72,8 % (äänioikeutettuja oli 4 172 200). Ulkosuomalaisten äänioikeutettujen osalta uusimmat äänestysaktiivisuustiedot ovat vaikeasti saatavilla (vertaa alaviite 3).

Keväällä 2012 oikeusministeriö pyysi puolueilta kannanottoa kirjeäänestyksen sallimisesta ulkosuomalaisille. Selvitystyöhön ryhdyttiin koska kirjeäänestys ei kuulunut hallitusohjelmaan. Puolueille lähetettiin kysely jossa kysyttiin mielipidettä asiasta periaatteellisella tasolla. Mikään puolue ei vastustanut hanketta. **Myönteisen tuloksen takia kirjeäänestyksen sallivan lain valmistelut uskottiin voitavan aloittaa** kunnallisvaalien jälkeen, marraskuussa 2012.

Ulkosuomalaisparlamentti (USP) on ponnistellut ulkosuomalaisten kirjeäänestyksen puolesta vuosia. Puhemiehistö tapasi syksyllä 2006 oikeusministeri Leena Luhtasen (sd) ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan jäseniä asian edistämiseksi. Tammi-helmikuussa 2007 sihteeristö pyrki saamaan kirjeäänestyksen Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan, mutta ei onnistunut siinä. Perustavasta täysistunnostaan lähtien vuonna 1997 on USP hyväksynyt täysistunnoissaan useita kirjeäänestystä koskevia päätöslauselmia: 31/2000, 68/2002, 64/2005, 40/2007, 45/2007, 50/2007 ja 3/2010. Viimeisin, 6/2012 esitti että vaalilakia muutetaan kiireellisesti siten, että ulkosuomalaisille sallitaan kirjeäänestys valtakunnallisissa vaaleissa. USP:n päätöslauselma-yhteenvedot toimitetaan pääministerin kanslian kautta valtioneuvoston tiedoksi.

Hallituksen ulkosuomalaispoliittisen ohjelma 2012-2016 kirjaa politiikkalinjauksena että ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta pyritään lisäämään. Toimenpiteisiin kuuluu edelleen kirjeäänestyksen mahdollisuuden selvitys.

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson totesi ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön kevätkokouksen 2013 vierailun yhteydessä, että poliittinen tahtotila on siis olemassa mutta

¹⁶ http://www.dundernews.com/suomesta/ulkosuomalaisille_suunnitellaan_kirjeaanestysta.html

voimavaroja ei. Hän korosti, että **hanke on edelleen ajankohtainen mutta varojen puuttuessa sitä ei voida edistää.**¹⁷

Kuten mainittua (s. 4), keväällä 2013 oikeusministeriö haki varoja kirjeäänestys Hankkeen toteuttamiseksi valtiovarainministeriöltä, mutta varoja ei myönnetty.

Huhtikuussa 2013 Suomi-Seura ja ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistö tapasi asiasta oikeusministerin. Marraskuussa 2013 USP keskusteli asiasta eduskunnassa. USP:n puhemies ja parlamenttisihteeri sekä Suomi-Seuran toiminnanjohtaja tapasivat aiheesta oikeusministerin tammikuussa 2014. Vierailulla oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin luona 16.1.2014 todettiin että

”[k]irjeäänestyksen kannalta tilanne ei ole muuttunut sitten puhemiesten vierailun ministerin luona puhemiesten kokouksen yhteydessä keväällä 2013. Ministeriö haki varoja kirjeäänestys Hankkeelle valtiovarainministeriöltä keväällä 2013 mutta varoja ei myönnetty. Myöskään eduskunta ei ole myöntänyt lisävaroja hankkeeseen. **Hallituspuolueet ovat kaikki puoltavalla kannalla, joten poliittista estettä ei enää ole.**”¹⁸

Lopuksi: Internet-äänestys

Viimeisimmässä USP:n yleisistunnossa lokakuu 2012 hyväksyttiin päätöslauselma 8/2012 kirjeäänestyksestä, mutta ensimmäistä kertaa käsiteltiin myös erikseen Internet-äänestystä otsikolla: ’Ulkosuomalaisten osallistuminen suomalaisiin vaaleihin; Internet-äänestys tulevaisuuden äänestystapana tulisi ottaa vakavasti ja tutkia tarkoin’. Päätöslauselmassa todetaan, että USP tukee hankkeita, joilla edistetään tulevaisuudessa Internet-äänestämisen mahdollisuutta. USP pitää Internetäänestystä **tulevaisuuden äänestystapana ja haluaa sitä edistettävän, muttei kirjeäänestyksen kustannuksella** eli hidastaen kirjeäänestyksen kiireellistä toteuttamista. Kirjeäänestys koskee etä-äänestysoikeuden periaatteellista toteutumista ja olisi toteutettavissa noin kahdessa vuodessa. Huomattavasti aikaa vievämpi internet-äänestys koskee äänestystapaa. Tuemme kaikkia tapoja kohentaa ja tukea ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia. Internet-äänestystyöryhmän asettaminen on tässä erinomainen lisä mutta ei korvaa kirjeäänestystavoitetta. Esimerkiksi Virossa on käytössä sekä kirjeäänestys että internet-äänestys.¹⁹

Viro on ollut edelläkävijä sähköisessä äänestämisessä. Virolaiset ovat jo useissa vaaleissa äänestäneet internetissä. Viime parlamenttivaaleissa ääniä annettiin myös kännyköillä.

¹⁷ Kuten alaviite 9: Ulkosuomalaisparlamentti/parlamenttisihteeri Tina Nordqvist, *Tapaamismuistio 16.1.2014*.

¹⁸ Ulkosuomalaisparlamentti/parlamenttisihteeri Tina Nordqvist, *Tapaamismuistio 16.1.2014*. Osallistujat: Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, Demokratia- kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön johtaja Kirsi Pimiä, vaali johtaja Arto Jääskeläinen, neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, USP:n puhemies Jarmo Virravirta, Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Paula Selenius, Tina Nordqvist.

¹⁹ Virossa vuodesta 2005 käytössä ollut nettiäänestys on saanut kritiikkiä henkilötietoturvakysymysten takia. Viron vaalilautakunnan mukaan, sähköinen nettiäänestysjärjestelmä on turvallinen. Aamulehti (STT), 15.5.2014: <http://www.aamulehti.fi/Ulkomaat/1194901317314/artikkeli/viro+nettiaanestys+on+turvallista.html>

Marraskuussa 2013 oikeusministeriö asetti työryhmän ”valmistelemaan ehdotukset nettiäänestyksen mahdollistamisesta vaaleissa sekä kunnallisen neuvoa antavan kansanäänestyksen järjestämisestä sähköisesti.” Tarkoituksena on tutkia perinteisten äänestystapojen rinnalle kehitettävää mahdollisuutta äänestää netissä. Työryhmässä syntyneet ehdotukset tuli tehdä väliraportissa jo 30.5.2014 mennessä. Ehdotus nettiäänestyksen teknisistä ratkaisuista ja tarvittavista lainmuutoksista hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmälle tulee luovuttaa 30.1.2015. Tavoitteena on, että Internet-äänestys voitaisiin ottaa käyttöön aikaisintaan seuraavan hallituskauden lopulla vuoden 2018 presidentinvaaleissa.²⁰ Internet-työryhmän mandaattiin kuuluu myös muiden äänestystapojen pohtiminen, ml. kirjeäänestys. Internet-äänestysuhanke on tulossa julkiseen keskusteluun oikeusministeriön otakantaa.fi-sivustolle.

Päätöstä ei voitane tulkita niin, että oikeusministeriössä kirjeäänestysmahdollisuutta pidettäisiin tarpeettomana, onhan sitä kulusyistä ylipäättänsä pidetty vakavasti otettavana äänestysmahdollisuutena.

Ei kuitenkaan ole tarpeen viivyttää kirjeäänestystä. On helpompi edetä askel kerrallaan eikä toteuttaa kaikkia uudistuksia kerralla. Ensin kirjeäänestys, sitten aikaisintaan vuonna 2018 internet-äänestys.

Paula Selenius
toiminnanjohtaja
Suomi-Seura r.y.

Sini Castrén
Parlamenttisihteeri
Ulkosuomalaisparlamentti

VIITTEITÄ

Eero Heinäluoma: *Kirjeäänestys ulkosuomalaisille.* MTV uutiset Kotimaa 27.10.2012 (<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/heinaluoma-kirjeaanestys-ulkosuomalaisille/1874296>).

IDEA (2007): Voting from Abroad. The International IDEA Handbook. Selvitys siitä miten eri maat sallivat ulkomailta kirjeäänestyksen. Ilmainen pdf-lataus: http://www.idea.int/publications/voting_from_abroad/

Oikeusministeriö/Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, muistio 6.3.2007: *Ehdotus vaalijärjestelmän kehittämiseksi vaalikaudella 2007-2011.*

Oikeusministeriö/Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, muistio lausuntokierroksen yhteydessä 28.2.2008: *Kirjeäänestys ulkosuomalaisille.* (Lyhyt kuvaus siitä, millainen voisi olla käytännössä ulkosuomalaisille tarkoitettu kirjeäänestys. Järjestelmän toteuttaminen tässä tai muussa muodossa edellyttää vaalilain (714/1998) muuttamista).

²⁰ Kuten alaviite 8: Ulkosuomalaisparlamentti/TN: *Tapaamismuistio 16.1.2014.*

ULKOSUOMALAISPARLAMENTTI

UTLANDSFINLÄNDARPARLAMENTET – FINNISH EXPATRIATE PARLIAMENT

Oikeusministeriön nettiäänestyskanke:

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/11/nettiaanestyksenvalmistelukaynnistyy.html>

Ulkosuomalaisparlamentti 2.11.2006. *Puhe oikeusministeri Leena Luhtaselle: Ulkosuomalaisten äänestysvilkkauden lisääminen kirjeäänestyksen avulla.*

Ulkosuomalaisparlamentti 14.4.2008. *Lausunto Oikeusministeriön muistiosta Ehdotus kirjeäänestyskäytännöksi puhemiehistön tapaamille ministeri Tuija Braxille, Arto Jääskeläiselle ja Ari Heikkiselle.*

Valmyndigheten, Ruotsi: Rösträtt för utlandssvenskar:

http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/rostratt/utlandssvenskar/